

GOLUBSKI LIST

Ljubljana

Slovenija

GOLUBSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto II.

marec 1923

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 32
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Vsebina.

Ne samo pravice, tudi dolžnosti! — Živinozdravnik Josip Gerbic: Naša govoreja. — Jüst Ušaj: Povzdig sadjarstva. — I. G.: Državno posestvo Prestranek. — Pogoji uspešnega mlekarstva. — Mlečni trg v Trstu. — Franc Sirk: Nov način pobiranja davkov. — Vprašanja in odgovori. — Kako je po deželi: V kanalskem okraju. Na Livku. Na Reki (Cerkljansko). V Brdih. V Šmarju. — Ing. A. P.: Letna izguba štirih milijonov. — A. Pajec: Knjigovodski tečaj. — Kaj delajo naše mlekarne? — Gospodarski drobiž: Polje in travnik. V hlevu. Pri hiši in na vrtu. — Zadrugištvo. — Razne odredbe. — Razno.

Kmetijstvo je veda, znanost, ki zahteva učenja in truda kakor druga polja, na katerih se udeležuje človeški razum.

Superfosfat 15/17 % ima Zadružna zveza v Gorici, Corso Verdi 32 v zalogi.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Gospod V. B. Rihemberg. Prejeli smo Vaš dopis žal, ko je bil list že končan.

Gospod F. F. Idrja. Tudi Vaš članek je prišel prekasno. Če bo mogoče, ga uporabimo prihodnjič.

Zavarovanje. Članka nismo objavili v tej številki, ker je gradivo važno in vredno, da se še kaj doda. Prihodnjič.

Vsem zvestim prijateljem in sodelavcem se urednik toplo priporoča, da mu pošljejo svoje prispevke do 1. aprila.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Večina naročnikov nam je že plačala. Tištim pa, ki kljub našim opominom naročnine niso poravnali, smo morali list ustaviti. Kdor bi pa pomotoma te številke ne prejel, akoravno je plačal, naj nam to takoj sporoči.

Vprašanje goriškega mesta. Goriški Italijani so poslali posameznim ministerstvom spomenice, v katerih izražajo svoje želje glede bodoče preureditve deželnih zadev. V sledečem damo kratek izvleček posameznih spomenic. Notranje-ustanove: Kmetijsko šolo, gluhošolsko, umobolnu ministru predlagajo, naj bi v okviru nove furijske (videmske) province uprava goriške dežele ostala ločena za se. Važen razlog, ki govori za to, je jamstvo bivše dežele za hipotečni zavod, občinski kreditni zavod in deželno hranilnico. Dežela ima v Gorici razen teh še sledeče: bolnišnico, hirašnico, muzej, arhiv in knjižnico, sirotišnico, tehnični urad za vzdrževanje cest in deželnih poslopij, itd. — Obrtnemu in trgovskemu ministru: Sedanja trgovska šola naj se spremeni v kr. trgovski zavod po vzoru genovske šole Ugolino Vivaldi, prouči naj se obnovev Obrtne šole in Zavoda za pospeševanje ma-

le obrti v Gorici. V Gorici naj ostane Nadzorstvo za obrtne nadaljevalne šole in vajence. Gotovi so, da goriška trgovska zbornica ostane nedotaknjena, tudi po drugih provinciah imajo po dve in več zbornic. — Naučnemu ministru: Tehnični zavod, ki ima sedaj dva oddelka za fiziko in matematiko ter za agronomijo, naj se izpopolni s tečaji za knjigovodstvo in poljmerstvo; vsa 3 učiteljska, to je goriško, tolimnsko in gradiščansko naj se združijo v eno, goriško. — Poljedelskemu ministru: Deželni kmetijski zavod naj ostane v Gorici, žeteli bi bilo v prid cele Benečije, da se ustanovi v Gorici Višja šola za poljedelstvo. Gozdarska šola naj se prenese iz Idrije v Gorico, Rudniško nadzorstvo iz Trsta sem. — Pred vojsko je imela Gorica agrarno-kemično Preizkuševališče, naj se obnovi. Ravno tako tudi Urad za agrarne operacije. — Ministru za javna dela: Cesti Gorica-Komen in Gorica-Čepovar se morajo popraviti, železnici Gorica-Cervinjan in Ajdovščina-Logatec naj se gradita.

Pri prefekturi v Trstu je Urad za reguliranje rek in hudournikov, ki je bil večinoma radi Soče in njenih dotokov ustanovljen; naj se prenese v Gorico. Pod prejšnjo državo so mislili napraviti na severnem kotedveru veliko delavnico za popraviljanje strojev in vozov, naj se sedaj izvrši. — Finančnemu ministru: Ostane naj v Gorici Banca d'Italia z oddelkom deželnega zaklada, morda bi kazalo ustanoviti tobačno tovarno, ohrani naj se finančni oddelek (sezione staccata), ki sedaj vrši vojnoodškodninske posle. Če se loči finančna straža za gore od mornariške, naj se ji določi Gorica kot sedež. — Vlada naj se zanima tudi za velik pomen sledečih podjetij: elektrohidravlične naprave v Solkanu, razširjenje cestne železnice mestne v okolico, čimprej naj se reši vprašanje vojne odškodnine za veleobrtniško podjetje Ajdovščina, Podgora in Strašice.

Ta člančič nam je zadnjič preostal. Ker pa bi njegova vsebina utegnila koga zanimati, smo ga tu priobčili.

JOSIP KERŠEVANI, mehanik in puškar v Gorici, Stolni trg 9

naznanja si. občinstvu da mu je na novo došla velika množina blaga iz svetovno znanih tovarn. Novo došlo blago prodajam po jako znižanih cenah. Na pr. šivalne stroje **Orig. Mundlos, Pfaff, Gritzner, Adler, Neuman, Afrana in Winselmann.** Posebno opozarjam cenj. šivilje in neveste na strokovni poduk za umetno vezanje in krpanje, katerega dajam brezplačno.

Dvokolesa: **Orig. Puch, Orig. Stiria, Orig. Start, Waffnerad, Regent, Kosmos, Helical** in mala motorna kolesa.

Velika izbira pušk, samokresov, patron, dinamičnih patron, smodnik za razstreljevanje kamnov in za lovce, ter potrebščine za zgoraj omenjene premete.

Lastna delavnica in popravilnica Stolni trg. številka 3.

Z jamstvom prodajam šivalne stroje, dvokolesa in puške tudi na mesečne obroke

Za točno, solidno postrežbo in konkurenčno ceno jamči

JOSIP KERŠEVANI, mehanik in puškar.

GOSPODARSKI LIST

List izbaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., pošamezna številka 1 liro.

Leto II. Štev. 3
marec 1923

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 32
:: Rokopisi se ne vračajo ::

Ne samo pravice, tudi dolžnosti!

V človeški naravi je, da zelo vsakdo povdarja povsod le bolj svoje pravice, na dolžnosti pa, ki jih ima do drugih oseb, do organizacij in do človeške družbe sploh, često niti misli ne. Ni pravic brez dolžnosti. In ako hočemo ohraniti oziroma ustvariti red v človeški družbi, mora vsakdo vedno in povsod vzbujati in gojiti prav za prav še bolj čut, zavest dolžnosti, ki jih ima do drugih nego pa čut, zavest pravic, ki jih ima terjati od drugih. To je krščansko načelo. In ako bi se človeška družba ravnila po tem, bi se na mah ublažili, da celo ponehali bi dandanašnji hudi razredni boji, ostra nasprotstva med delavci in delodajalci, med delavskimi in nedelavskimi stanovi, med posamnimi stanovi, med narodi in državami.

Ako bi se povsod vpoštevalo to načelo, da ne smem samo zahtevati svojih pravic, ampak da se moram zavedati tudi svojih dolžnosti ter jih tudi v resnici po moči izpolnjevati, bi v marsičem drugače izgledalo med drugim tudi v naših *zadružnih organizacijah*.

Člani organizacij, n. pr. denarnih ali gospodarskih zadrug, mislijo često, da so že izpolnili svoje dolžnosti do zadruga, ako so vanjo vpisani, ako so plačali svoj delež. To je silno malo. Dolžnost članov je tudi, da n. pr. svoje prihranke nalagajo edino le v dotični hranilnici, da pri-

dobivajo hranilnici tudi druge vlagatelje, nečlane, da pridobivajo zadrugi nove koristne člane; da se sami vestno udeležujejo zadružnih shodov in zlasti občnih zborov ter agitirajo med znanci in prijatelji za čim večjo udeležbo na shodih in zborih. Njihova dolžnost je, da podajajo na zborih dobre, koristne nasvete, da se ne branijo izvolitve v načelstvo ali nadzorstvo ter da pridno in vestno izpolnjujejo kot taki svoje naloge. Dolžnost članov je tudi, da se izpolnjujejo v zadružnem duhu, da radi proučujejo spise in časopise, ki razpravljajo o vseh panogah zadružništva ter smisel za zadružništvo vzbujajo in gojijo tudi med drugimi, ki se še za to ne brigajo ali so o zadružništvu slabo poučeni.

Kar je v malem zadruga, je v velikem *zveza zadrug*. Pri Zvezi so članice posamne zadruga. Da morejo zadruga uspešno delovati, je nujno potrebno, da so večlanjene v kaki zvezi zadrug. Zveze imajo v zadružništvu izšolane in preiskušene strokovnjake, ki nadzorujejo in vodijo poslovanje zadrug, jim dajejo potrebne nasvete, zastopajo in branijo koristi zadružnikov v državi; zveze vodijo denarni in blagovni promet zadrug, jim oskrbujejo cenene kredite in nalagajo varno njihov denar.

Da morejo zadružne zveze tem uspešnejše dosežati svoj namen, se zdru-

žujejo tudi same v velike, državne zveze in celo v mednarodne zveze, obsegajoče več držav. To je silno važno zlasti za bolj in bolj razvijajoče se gospodarsko združništvo, strokovno združništvo, ki obeta v doglednem času organizovati mednarodno izmenjavanje in razpečavanje blaga združnim potom.

Predaleč bi nas zavedlo, ako bi hoteli vsestransko, podrobno razviti pomen višjih združnih organizacij, združnih zvez. Vsekako pa moremo trditi, da člani združenja veliko pričakujejo in veliko zahtevajo od svojih združenj in svojih združnih zvez. In prav imajo!

Ako pa hočejo združniki in zlasti združenja res imeti od svoje združne zveze zahtevanih in pričakovanih koristi, morajo tudi izpolnovati svoje dolžnosti do zveze.

Pred vsem morajo združenja paziti na to, da se po sposobnih članih udeležujejo vestno vseh rednih in izrednih občnih zborov zveze. Nobena združenja naj ne izostane od občnega zbora! — Pri sejah načelstva in nadzorstva razpravljene koristne predloge in nasvete v prosep združništva naj pošljejo združenja začasno zvezi; da pridejo na občnem zboru zveze v razgovor. — Pri volitvi zvezine-

ga načelstva in nadzorstva naj zastopniki posamnih združenj gledajo nato, da sporazumno izvolijo najboljše moči, ki so res prešinjene od združnega duha in vnete za delo. Kakršno je vodstvo zveze, tako bo tudi njeno poslovanje. Od načelstva in nadzorstva je odvisno tudi to, kakšno je zvezino uradništvo. Tudi uradništvo bi moralo vedno in vseskozi biti prešinjeno od zdravega združnega duha. — Posamne združenja imajo zlasti veliko dolžnost, da imajo ves svoj denarni promet pri zvezi in da ne nalagajo drugod svojega razpoložljivega denarja. To je gotovo, da zveza na splošno oskrbuje, nalaga vestno in varno združni denar, čeprav na manjše obresti, kdor išče pa velikih obresti in velikih dobičkov, denar riskira in izpostavlja zgubam in nesreči sebe in druge.

Od močne, krepke združne zveze imajo združenja pričakovati tudi res krepkega delovanja in pomoči. Zato treba, da zaključimo članek s tem, da sklenemo dajati zvezi tudi, kar ji tiče; vsestransko, moralno podporo, pa tudi potrebnih denarnih sredstev, če jih rabi!

Jože Abram.

Naša govedoreja.

Ogromna večina našega ljudstva v Italiji se živi od obdelovanja zemlje in živinoreje. Le malo je industrijskih krajev kot na pr. Solkan, Miren itd., kjer si naši ljudje služijo svoj kruh z gotovo obrtjo; nekaj jih je zaposlenih po tovarnah.

Važen vir dohodkov bi morala biti našim krajem — govedoreja. Velikanski pomen govedoreje za posamezne dežele, države naj nudi sledeči primer: V Nemčiji rede po današnjih statistikah okroglo 9 mi-

lijonov krav-molznice. Statistika pravi nadalje, da vrednost mleka, ki ga pridobijo Nemci letno od teh krav-molznice, presega vrednost vsega letno pridobljenega neobdelanega železa in premoga! Samo pomislimo na gospodarski boj med Francozi in Nemci v ruhrski kotlini, ki je silno bogata premoga in železne rude in predočila nam bo bolj jasno omenjena statistika ogromno vrednost, katero ima nemško ljudstvo v svoji govedoreji.

Nobena druga domača žival ne obsega kot predpogoj za blagostanje poljedelca toliko gospodarskih vrednot, kot ravno goveja živina. Ta nudi našemu poljedelcu vse svoje moči kot sodelavka na polju in drugod. Hrani ga, ga obuva in mu gnoji polje.

Krma, ki jo porabi goveja živina — razven v prvi mladosti — je taka, da bi je ne mogel porabiti v boljše svrhe, nego ravno samo za krmo. Trava, seno, slama, plevel bi v nobeni drugi predelavi ne donesli enakih produktov, kot se ravno dosežejo s predelavo krme potom goveda v delo, meso, mleko. S prašičjerejo je že malo drugače. Ako hočemo opitati prase, mu moramo dajati koruze, krompirja. Koruza, krompir pa služita tudi kot važna hrana za človeka; na drugi strani zamoremo izdelovati iz krompirja recimo razne alkohole. Kar se torej rabi kot krma pri prasičjereji, se da celo predelati potom industrije v razne druge produkte. Medtem ko krma goveje živine trava, seno, slama, plevel ne zamore služiti za drugo, nego samo za krmo, in za vse to nam daje goveja živina toliko dragocenih produktov. Celo odpadki — gnoj. Kdo si more brez tega misliti pametnega poljedelstva. Po nekaterih krajih cenijo izobraženost poljedelcev po obilnosti in oskrbovanju gnojnega kupa!

Od česa je odvisen prospeh živinoreje? Prospeh živinoreje je odvisen od veselja živinorejca, s katerim skrbi za svoj hlev, od njegove zmožnosti in razumnosti, da zna preceniti prednosti in pogrške živali, od njegove marljivosti in ne navsezadnje tudi od dežele, države v kateri živi, ki gredo povsod živinorejcem na roko.

Slovenski kraji v Italiji, kateri so po večini gorati, so posebno ugodni za živinorejo. V kakšnem stanju se nahaja naša današnja govedoreja? Ni posebno razveseljivo. Česar nam ni odneslo avstrijsko rekviriranje,

to nam je odnesla bojna furija, ki je divjala v delu naše dežele. O smotreni govedoreji v naših krajih ne moremo govoriti. V porušenih krajih se je sešla goveja živina iz vseh vetrov, o enotni pasmi, ki je predpogoj razvoju vsake živinoreje, ni pri nas ne duha ne sluha. Tudi drugi naši kraji, ki niso bili po vojni porušeni, nimajo enotnih pasem. Redi se vse, kar leze ino grede. Smotreno govedorejo si bomo morali v naših krajih šele na novo ustvariti. Kdor bi opazoval našo govedorejo ter pozna švicarsko, nemško, holandsko, bi se gotovo izrazil, da je naša govedoreja na zelo nizki stopinji: manjka ji vsaka smotrenost.

Važen vir dohodkov, ki naj nam bi jih donušala naša govedoreja, ob takih razmerah, skoro popolnoma usahne.

Kako odpomoči? Najpoprej in najbolj mjno je, da dežela izda zakon, kakšne pasme naj gojimo! Ali bo ostalo na Tolminskem Celjansko pleme, ali ne, ali ostanejo iste pasme po zakonu določene, kot so bile pred vojno, ali ne. Radi Celjanske pasme na Tolminskem se vrše velike debate, pišejo se o tem celo debele brošure, ali vprašanje pasem se v naši deželi še ni rešilo.

Zakaj gojimo enotne pasme? Ali ne morebiti vseeno, da gojimo, kot se to sedaj dela v porušenem delu dežele, kjer vlada ena mešanica vseh mogočih pasem? Pod besedo pasma razumevamo skupino živali istega rodu, ki se po gotovih nebitnih znakih razlikujejo od živali ravno istega rodu, ter svoje posebne lastnosti gotovo podedujejo tudi na zarod. Razločujemo pasme, ki so dobre za mleko, pasme, ki so posebno dobre za delo in pasme, ki se dajo posebno lahko opitati. Ako imamo kravo pasme, ki je posebno dobra za mleko, smemo upati, da se bo ta dobra lastnost prav gotovo prinesla tudi na zarod. Pri izrazitih pasmah se z gotovostjo

podedujejo lastnosti pasme tudi na zarod. Ni pa tega pri takozvanih podeželskih kravah mešanih pasem. Recimo, da se najde tudi med temi dobra krava-mlečnica, ali vprašanje je ali bo prenesla to svojo dobro lastnost tudi na zarod, kar se gotovo zgodi pri kravah, ki pripadajo izrazitim mlečnim pasmam. Ves prospeh živinoreje leži na dejstvu, da podedujejo živali prav z gotovostjo svoje bodisi privzgojene, bodisi stalne, dobre lastnosti tudi na zarod. To se pa godi samo pri izrazitih pasmah. Zato je prvi predpogoj za dvig naše govedoreje iz sedanjega njenega stanja, da dežela izda zakon, kakšne pasme naj polagoma vpeljemo!

Ko se bo to zgodilo, bomo morali gledati, da dobimo v naše občine dobre plemenjake. Kar se sedaj redi v naši deželi pod imenom plemenjaka, je večinoma nestvor. O tem enkrat pozneje. Seveda nam bo morala iti dežela na roko potom zakona, če že ne drugače, da bodo počasi pripuščeni samo licencirani plemenjaki.

Važno sredstvo, da bi se pričela naša govedoreja po malem boljšati, je tudi boj proti kužnim boleznim. »Gospodarski list« je že večkrat opozarjal, kako se ubranimo kužnih bolezni v naši deželi in bo to ved-

no storil, ko se bodo pojavljale med našo govejo živino kužne bolezni.

Izboljšanje naših senožet in pašnikov, tudi to spada v slaba poglavja naše govedoreje. Koliko se v tem pogledu greši!

In ne navsezadnje spada k umni živinoreji tudi — zavarovanje goveje živine. Tudi na tem polju ne smemo zaostati za drugimi pokrajinami. Imel sem priliko opazovati naše živinorejce, ko jih zadene nesreča, da jim pogine kaka goved. V takih dnevih se jim nekako iz obupa porajajo misli na — izselitev. In neredkokrat je taka nesreča vzrok, da prime naš človek za potno palico, da zapusti košček očetove zemlje in gre v daljni svet iskat lepše sreče.

Po teh razmotrivanjih pridemo do ključka, da manjka naši govedoreji mnogo, skoro bi rekel vse, da bi jo zamogli primerjati z govedorejo drugih dežel. Dežela mora najprvo vzeti krepko vajeti v roko, da izda zakon, kaj naj se sploh v naši deželi redi, ter da priskoči tudi materijelno na pomoč pri nakupovanju plemenjakov. Naši živinorejci pa si bodo morali organizirati medsebojno pomoč v živinorejskih zadrugah.

Živinozdravnik Josip Gerbic.

V zadnjem času smo imeli v združnistvu razne težkoče. Še vedno trpimo na posledicah vojnih razmer. Ker je bilo redno poslovanje prekinjeno, so nastale tu pa tam razne zgube, ali ni mogoče izterjati vseh zaostalih obresti, ali so zadolžnici izgubile vrednost radi spremembe jamstva porokov, tu pa tam so se izgubile denarne pošiljatve ob času poloma, zgube so nastale tudi vsled različnih zmešnjav pri izmenjavi denarja. Načelstvo mora poročati občnemu zboru, zade-

va pa njim samim ni povsem jasna. In zgodilo se je, da so si izmislili sledeči način rešitve: zvalijo krivdo na Zadr. zvezo. To je jako lahko. Takim bi samo tole povedali na uho, da je treba poslušati oba zvona! Zadržno zvezo je lahko napadati na občnem zboru, kjer nima zagovornika, ki bi obrazložil zvezino stališče! Kdor pa tako nemodro ravna, ne škoduje le Zvezni, ampak vsemu združnistvu, ker izpodkopuje tla združni disciplini.

Povzdig sadjarstva.

Vsled vojnih dogodkov se je pri nas zelo skrčilo število sadnih dreves. Še ona, ki so ostala, usihajo vsled zapuščenosti in starosti. Sadjarstvo propada, ker se nasadi le malo obnavljajo. Temu je krivo omalovaževanje sadjarstva, ki je posledica naše obče gospodarske zaostalosti. Če bi s sadnim drevjem bolje ravnali ter skrbeli za združno prodajo in uporabo, bi postalo sadjarstvo zelo dobičkanosno in bolj bi ga čislali, kakor dozdej. Saj je le malo upanja, da bi se v tem pogledu kaj kmalu obrnilo na bolje! Če bo brezbržnost za obnovo sadjarstva še nadalje trajala, bodo morale priti v marsikatere naše vasi branjevke, ki bodo otrokom prodajale hruške in jabolka, kakor zdaj pomaranče in drugo južno sadje. Upamo, da do tega ne pride, ker je vendar nekaj gospodarjev, ki želijo obnoviti ali izpopolniti svoje nasade. Od teh je pa mnogo, ki ne vedo, kako si pomagati in od kod bi naročili potrebna sadna drevesa. Nekateri pa tudi kujejo načrte, kako bi si vzgojili sami sadna drevesca v lastnih, oziroma društvenih drevesnicah. Vsem tem, ki so naklonjeni sadjarstvu in imajo dobro voljo do dela in napredka, posvečujem ta članek!

Drevesnic v naši deželi res ni mnogo in še te so tako majhne, da ne morejo zadostiti potrebam. Večje drevesnice so le deželni drevesnici v Gorici in Beglianu in državni drevesnici v Gorici in Tolminu. Obe deželni drevesnici in tolminska državna drevesnica niso še mogle po vojni izdajati drevesc v večjem številu, ker so njih drevesca še negodna za oddajo. K letu in v prihodnih letih pa bodo razpolagale z večjim številom za oddajo godnih sadnih drevesc. Razven teh imamo v deželi še nekaj manjših za-

sebnih drevesnic in par zapuščenih društvenih. S tem smo z našim drevesničarstvom pri kraju! Kako pomoči začasno temu nedostatku in kako zvišati proizvodnjo sadnih drevesc v deželi, hočemu na kratko razmotrivati.

Začasno je pomoči s tem, da naročamo potrebna drevesca od kake zanesljive drevesnice od drugod. Pri tem naročanju je paziti na sledeče:

1. Drevesnica, od katere naročimo, bodi zanesljiva in priznana. Zakotne in malovredne drevesnice ne le, da pošljejo navadno drugačne vrste, kakor so bile zaželjene, ampak so tudi njih drevesca slabo in nestrokovnjaško vzgojena. Dobre in znane drevesnice čuvajo vedno svoj ugled in ne gledajo samo na to, da razpošiljajo samo lepa in zdrava drevesca naročene vrste, ampak da bodo drevesca tudi res rodovitna. To dosežejo edinole s tem, da vzimajo potrebne cepiče le od starejših in rodovitnih dreves. Brezvestni drevesničarji pa narežejo cepiče od mladih drevesc v drevesnici, ki niso še rodila in zatorej ni čudno, če taka drevesca ostanejo jalova.

2. Drevesnica, od katere naročimo, bodi dobro oskrbovana in nje zemljišče dobro in globoko. Take drevesnice so v stanju oddajati še mlada, pa vendar že močno razvita in zdrava drevesca. Ostarelo in zaherjeno drevesce iz zakotne drevesnice ne postane nikdar lepo in močno drevo.

3. Toplejše podnebje drevesnice ni ma tistega vpliva, kakor se navadno pri nas misli. Poznam drevesnice na jugu, ki redno vsako leto pošiljajo v veliki množini drevesca v Severno Ameriko in v severne evropske države. Tam ta drevesca potem odlično uspevajo; se-

veda morajo sadne vrste odgovarjati razmeram in tamošnjemu podnebj.

4. Naroča naj se pravočasno in naj se pri nakupu ne gleda na cenejše in slabejše blago. Lepa in zdrava drevesca vedno vredno kupuješ, slaba pa vedno preplačaš. Denar, ki ga v ta namen več potrošiš, bo dobro naložen!

Kljub vsej pažnji pri naročanju in izberi drevesc ne boš s sadjarstvom imel uspeha, če drevesca pravilno ne vsadiš in ga potem ne neguješ! Tu tiči glavna krivda za dosedanje neuspehe, ki se navadno pripisujejo drevesnicam. Ni krivo podnebj drevesnice, niso kriva »dobremu razvajena« drevesca; ampak kriv je sadjar, ki jih pravilno ne vsadi. Tudi oni maloštevilni dobri sadjerejci, ki so v zadnjih sušnih letih vsadili drevesca, niso dosegli pričakovanega uspeha. Temu so pa krive prevelike in izredne suše zadnjih let. Onim pa, ki so svoja drevesca kakor po navadi vsadili v jamice, velike kakor klobuk, so se drevesca večinoma posušila!

Kmetje, upoštevajte torej pri sajenju sadnih drevesc onih deset zapovedi, ki so bile v ta namen priobčene v decemberski številki tega lista!

Konečno podam še nekaj navodil za ustanovitev drevesnic.

1. Drevesnic naj se ne ustanovi preveč, ampak rajši manj, ali z večjim obsegom. Manjšim drevesnicam ni mogoče plačevati strokovno izurjenih oskrbnikov, ki so pa za uspešno delovanje drevesnice neobhodno potrebni.

2. Zemljišče za drevesnico naj se ne kupuje, ampak vzame le v najem. To raditega, ker drevesnica ne sme ostati vedno na istem mestu. Zemlja v takih drevesnicah se preenostransko izrabi in drevesca v takih drevesnicah le slabo uspevajo.

3. Divjake naj si vzgojuje vsaka drevesnica sama in tudi potrebno seme naj si sama nabere, ker so v trgovini sadna semena zelo nezanesljiva.

4. Pri izberi vrst in cepičev naj se postopa z vso skrbljivostjo in naj se cepi le z onimi vrstami, ki so za dotične kraje priporočljive.

5. Zemljišče za drevesnico je najmanj 70 cm globoko prekopati.

6. Lega zemljišča naj bo odprta in zračna; seveda močni burji ne sme biti izložena. V zaprtih legah se rada vgnezdi v drevesnico krvava uš, ki se ne da iztrebiti.

7. Vse drevesnice naj bodo v stiku med seboj, da bodo lažje enotno postopale v prid napredku sadjerejstva.

8. Drevesca naj se ne oddajajo nikomur in nikdar brezplačno, ker ljudje neplačanih drevesc ne cenijo in jih zatemujejo, pa jih včasih niti ne zasadijo.

Dobre drevesnice so velike važnosti za napredek sadjarstva in če se bodo ustanovile na podlagi gornjih navodil in delovale po njih, jim bo uspeh zagotovljen.

Just Ušaj.

Vino v gostilnah. Tujci spoznavajo naša vina potem gostiln. Če pa naši gostilničarji kupujejo vina drugih dežel, ali pa točijo slaba, pokvarjena vina, našemu vinu nikakor ne delajo reklame. Zato pa zahtevajte po vseh naših gostilnah le dobra domača vina.

Največji sovražniki našega kmeta so: nevednost, egoizem in nezaupljivost nasproti tistim, ki mu dobro hočejo. Proti tem sovražnikom se bori »Gospodarski list«!

Državno posestvo Prestranek.

Po smrti avstrijskega cesarja Ferdinanda I. je podedoval njegov sin nadvojvoda Karel Štajersko, Kranjsko, Goriško, Trst in Istro. Ta je kupil od tržaškega škofa leta 1580 Lipico na Krasu pri Bazovici in je tam ustanovil lastno konjarno.

Ker je pa bilo posestvo Lipica premajhno, je kupil Karel VI. od samostana v Zatični na Dolenjskem Prestranek in konjarno v Postojni s posestvom in planinami na Počku, v Biljanah in na Ravnah. Leta 1702 je dokupil še posestvo v Škuljah in leta 1756 travnike v Rokavu pri Postojni.

Leta 1736 se je opustila konjarna v Postojni in se je vse osredotočilo v Prestranku, kar je trajalo do leta 1918. — To gospodarstvo je imelo navadno obilo kreme; zato je preskrbljevalo s senom tudi Lipico. Tukaj so se redile žrebne kobile. Odstavljena žrebeta so pošiljali na rejo v Prestranek, kjer so ostala do petega leta. Še le potem so jih razdeljevali po državi za porabo dvorskih krogov.

Znana je bila ta pasma pod imenom »Lipičanci«. Nastala je vsled križanja različnih plemen, največ španskih, in je imela med konjerejci svetovni sloves.

Površina prestranskih posestev.

Pod upravo Prestranek spada sedaj: Prestranek, Škulje, Rokav, Počk, Bilje in Ravne. Ta posestva merijo nekaj čez 1700 ha. Od tega je njiv 40 ha, gozdov 200 ha, travnikov in pašnikov pa 1450 ha. Posloplja in štale so zelo velike in spravili bi v nje lahko čez 400 glav odrasle živine.

Kako se je gospodarilo v preteklosti?

Za časa stare Avstrije so se uporabljala ta posestva izključno za konjerejo — in sicer z dobrim uspehom. Plemo Liptičancev je bilo glasovito. Konji so se odlikovali z živahnim temperamentom, z lepo

zunanostjo, krepkimi nogami in trdim kopitom, kar je poglavitno pri konju. Pošiljali so jih za plemo po celi Evropi. Carski dvor na Dunaju jih je uporabljal največ za parado. Dasi so jih zelo drago prodajali, je bilo vendar gospodarstvo na Prestranku pasivno.

Ker niso mladi konji pet let dajali nobene koristi razun gnoja, je razumljivo, da so morali biti dragi, ko so se določili za vožnjo ali za razplod. Ko je leta 1915 nastala vojna med Italijo in Avstrijo, so odpeljali vse konje na Češko, ostalo je le nekaj starih za vsakdanjo porabo na gospodarstvu.

Za časa okupacije po italijanski vojski je prišlo v Prestranek veliko vojakov, ker so veliki hlevi nudili veliko prostora. Leta 1921 je odšlo vojaštvo, gospodarstvo je pa prevzel civilni komisar Cavalli.

Gospodarstvo na Prestranku od svojega začetka pa do danes ni dajalo koristi, ki bi jo moralo in moglo dati, če bi se na njem umno gospodarilo. Za okolico je imelo važnost le v toliko, da so nekatere družine na posestvu tukaj dobile službo in da so se okoristili ubožnejši okoličani pri spravljanju sena in pa z drvni. Tudi gnoj so dobivali po nizki ceni.

Drugače je pa bilo to veliko posestvo brez vsakega pomena za prebivalce tamošnjih krajev.

Kako bi trebalo gospodariti v bodoče?

Ako hoče ineti vlada, oziroma država, pri današnjih gospodarskih razmerah in potrebah čim večje dobičke, skrbeti bi morala, da vpelje na tem premoženju razumno poljedelstvo in razumno živinorejo v velikem slogu.

Z razumnim poljedelstvom bi se zbudila vsa pivska dolina k boljšemu obdelo-

vanju zemlje in država bi tudi sama imela od tega velike koristi. Pridelovati bi se mogle vse vrste žita, krompirja za seme, za vso Julijsko Benečijo. Tako bi država preskrbela našim kmetom dobra semena, ki jih sedaj pogrešamo ter jih moramo nabavljati večkrat v inozemstvu. Starà Italija ima sicer dobra semena, ki jim pa ne prija vedno naše podnebje. Iz severnih krajev se zamore z uspehom porabiti seme na jagu, ne pa nasprotno.

Glavno skrb bi morala vlada posvetiti živinoreji, ki bi brez dvoma dajala milijske dobitke.

Na premoženju je poslopij za vsaj 400 glav živine.

Hlevi bi se morali nekoliko prenarediti, ker so sedaj pripravljeni za konje — in tako tudi vsa posestva, da bi vse odgovarjalo svrhi umne živinoreje.

Na ta način bi se odprli bogati viri vsakoletnih dohodkov s prodajo žita za seme in živine za pleme — posebne mlečne pasme. Z mlekarstvom se bodo morali naši kmetje za naprej intenzivneje baviti. To naglašamo posebno radi Istre, ki je sedaj v veliki gospodarski krizi, ker ne more vnovčevati vina. Brez dobre mlečne živi-

ne, pa to ni mogoče. In ravno Prestranek bi nam mogel v tem oziru priskočiti na pomoč.

Sedanja uprava je že naredila tozadnevne poskušnje z mladimi biki simental-ske pasme. Živina se je razvijala zelo povoljno, da je pridobila na živi teži v treh in pol mesecih 80 do 110 kg.

Gospodarstvo obsega tudi strme planine, ki bi se dale izvrstno izkoristiti za ovčjerejo.

Govori se, da namerava država zopet vpeljati konjerejo. To za ljudstvo seveda ne bi imelo pomena.

Po našem mnenju bi morala biti živinoreja glavni del gospodarske naloge Prestranka. Da se ne bi smelo zanemarjati sadjarstvo in čebelarstvo, se razume samo po sebi.

Želimo, naj bi Prestranek z vzornim gospodarstvom postal našemu kmetu vzgledna šola za vse panoge kmetijstva, posebno pa središče obnove naše živinske pasme. Če država tej naši skromni želji ugodi, bo stem na najenostavnejši način izvršila veliko nalogo v prospeh gospodarstva naših pokrajin.

Pogoji uspešnega mlekarstva.

Pod tem naslovom je »Kmetovalec« v svoji četrti številki priobčil sledeči, tudi za nas zelo zanimivi članek:

Med najvažnejše dohodke našega narodnega gospodarstva spadajo dohodki, ki jih imamo od mlekarstva. Ta gospodarska panoga igra čim dalje važnejšo vlogo v naši deželi in je raditega naša dolžnost, da ji posvečamo vso našo pozornost in skrb. Mlekarstvo mora napredovati! Brez dvoma bi se dali dohodki mlekarstva še izdatno povečati, ako bi po eni strani pospeševali proizvodnjo mleka s pomočjo

boljše reje molznih krav, po drugi strani pa, da bi se vsa oddaja in uporaba mleka bolj smotrno uredila s pomočjo pripravnih organizacij. V tem pogledu nas čaka v bližnji bodočnosti še mnogo hvaležnega dela, in sicer v eni in drugi domači pokrajini.

Seveda imamo tudi kraje, kjer manjka še danes potrebnih pogojev za uspešen razvoj mlekarstva. Med glavne pogoje za uspešen napredek mlekarstva spadata sledeča dva:

1) ugodna prilika za oddajo mleka ozir. mlečnih izdelkov, in

2) ugodne razmere za uspešno rejo molznih krav.

Prvi pogoj je podan povsod blizu mest in večjih krajev, kakortudi v krajih, ki ležijo v območju ugodnih prometnih zvez, zlasti železnic. Treba le, da se take prilike prav izkoriščajo s pomočjo pripravne organizacije ali zasebne trgovine. Porabe danes ne manjka. Na mleku in mlečnih izdelkih je še zmeraj veliko pomanjkanje. Resnica pa je, da imamo kraje, ki leže tako v stran, da je vsako pošiljanje mleka na daleč izključeno.

Sem in tja manjka pa tudi drugega pogoja, namreč ugodnih krajevnih in gospodarskih razmer za boljšo rejo molznih krav. Molzna krava potrebuje poleg toč-

ne strežbe enakomerno dobrega in močnega krmljenja in zadostne ter zdrave pitne vode. Ali smo pa res povsod preskrbljeni s temi darovi naše zemlje? Kdor pozna nekoliko bližje razmere, ki vladajo po različnih krajih naše dežele, mi bo rad priznal, da manjka še marsikaj teh pogojev in da je prav temu dejstvu pripisati, ako vsa kravjereja tako počasi in tako težko napreduje.

Pogoji za uspešno mlekarstvo niso torej po deželi povsod enako ugodni in jih je treba marsikje še ustvarjati. Povsod pa moramo delati na to, da se ti pogoji izboljšajo, kajti reja krav v zvezi z mlekarstvom je najbolj važna ne le za napredek naše živinoreje, ampak tudi za povzdigo naših dohodkov iz živinoreje sploh.

Mlečni trg v Trstu.

Danes ima mleko v Trstu sledeče cene: Mleko donešeno na dom (k družini) se plačuje po L 1.60 do 1.80, redkokdaj po 2. L; v mlekarnah se plačuje po 1.20 do 1.60, na trgu se pa suče cena okoli 1.10, dvigne se tu pa tam na 1.30 in pade tudi pod 1.— L po litru. Pred pol letom so bile cene povsod višje in sicer za najmanj 30 od sto. Kaj je razlog padou cen mleku?

Najvažnejši razlog je splošno pomanjkanje denarja, zaslužka. Mnogi delajo v Trstu tedensko le en dan, drugi zopet dnevno samo eno ali dve uri, zelo mnogo jih je sploh brez zaslužka in samo Bog ve kako se prežive. One družine, ki so jemale dnevno 2 l mleka, so skrčile svoj konsum za pol litra, morda še za več, kdor je jemal 1 liter, jemlje sedaj pol litra itd. Mlekarice so morale ono mleko, ki ga niso mogle oddati po hišah odnesti na trg in tam ga prodajati. Teh mlekaric je bilo vedno več in zato je padla tržna cena.

Padla pa je tudi cena po hišah, ki so jo povzročile mlekarice same in sicer na ta način: Mleko, ki ni bilo prodano po hišah je prišlo na trg, kjer se pa vedno lahko ne odda. Mnogokrat se mora stati dolge ure na dežju in mražu, kar ni nikakor prijetno. Marsikatera mlekarica je bila kmalu tega življenja sita in si je mislila, da bo dobila novih odjemalcev po hišah, ako bo ponujala mleko po znižani ceni. Kar je mislila, je storila, storile so pa isto tudi mnoge druge in vsled velike ponudbe je padla cena tudi po hišah. Mnoge gospodinjice so seveda tudi odpustile mlekarico in hodijo same po mleko na trg.

Sta pa še dva druga razloga, ki sta sodelovala in sodelujeta pri padcu cene mleka, in sicer:

V Italiji se ne prodaja nikjer mleko tako drago, kot v Trstu in splošna cena mleku v Benetkah, Bologni in po drugih mestih je 1.10 do 1.20 L po litru. Velika

razlika razprodajne cene je privabila v Trst marsikaterega italijanskega mlečnega trgovca in tako je v Trstu vedno več italijanskega mleka, da ne govorimo o furlanskem, ki je zgubilo svoje oddajno središče v Tržiču (Montalcone).

V Jugoslaviji je cena mleku z ozirom na valuto mnogo nižja od one pri nas. Tam se dobi mleko izpod 3 Dinarje po litru, kar odgovarja ceni izpod 60 centezimov od lire. Že pred vojno je prihajalo iz onih krajev, ki pripadajo danes Jugoslaviji, mnogo mleka v Trst in ker je Jugoslavija predvsem kmetijska država in je živinoreja posebno v Sloveniji visoko razvita, ne morejo vsega mleka oddati doma in tako silijo v Trst. Nizka jugoslovanska valuta to samo pospešuje. Ko je veljal Dinar 40 do 45 centezimov in je stalo mleko v Jugoslaviji okoli 3 din., je bilo za Trst predrago, ker je stalo že tam okoli 1.20 L po litru in vsled tega ga tedaj v Trstu ni bilo. Drugače je danes, ko je izgubil Dinar napram inozemstvu polovico svoje vrednosti.

To so najvažnejši razlogi, ki so povzročili padec cene mleka. Marsikateri kmetovalec in živinorejec je vsled tega padca cene že obupal in sklenil prodati živino. Ali je to pravilno? Kdor kupuje seno, ima gotovo z mlekom izgubo in gotovo bo oni kmetovalec več iztržil za seno, ako ga proda, kot za mleko. Vendar ne sme nih-

če prodati sena in živine, ker je živinoreja povsod podlaga kmetijstvu, posebno pa pri nas, kjer kmetje ne uporabljajo tako velikih količin umetnih gnojil, kot drugod. Kdor ne bo imel gnoja, kdor ne bo njive gnojil, mu ne bo nič rodila in bo velik revež.

Zato ne prodajajmo krme in živine, pač skrbimo za to, da bomo imeli v drugem letu, več krme, kot letos. Dežja ne moremo sicer sami napraviti, a naredimo vsaj to, kar je v naši moči, o čemur bomo še govorili na tem mestu.

Glede mleka se pa tudi danes ne pustimo izrabljati od različnih brezvestnih mlečnih trgovcev, ki hočejo imeti pri litru mleka najmanj 30 in več stotink dobička. Črez noč se sicer ne more ustahoviti mlekarska zadruga, ki bi takoj začela s poslovanjem, ker je za take stvari danes zelo neprimeren čas in je ravno kupčija z mlekom zelo riskantna, vendar pa mislimo vsaj na to, da bo naša dežela prepletena z mlekarskimi zadrugami, ki bodo imele tudi to nalogo, da predelajo mleko v sir in maslo in pripomorejo na ta način do majhnih dohodkov našim kmetovalcem. Druga naša skrb mora biti ta, da ne pustimo likvidirati nikjer združne mlekarne ampak da jo kolikor mogoče izpopolnimo. Likvidacija obstoječih mlekarskih združnih organizacij bi bil danes velik zločin na našem narodnem telesu. (Mali list).

Nov način pobiranja davkov.

Uradno glasilo (Gazzetta Ufficiale) št. 42 z dne 20.-2. 1923 je priobčilo kraljevi dekret 11.-1. 1923 št. 117, s katerim se zakon glede pobiranja neposrednih davkov razteza tudi na nove pokrajine. Davkarije kot izterjevalke direktnih davkov prenehajo. Občine in dežela so poklicane, da poskrbijo in predlagajo, komu se ina od-

dati pobiranje davkov in pod katerimi pogoji. V smislu člena 2 zakona potrjenega s kraljevim dekretom z dne 29. junija 1902 št. 281, se občine združijo v zadrugo (konsorcij) na podlagi občinskih sklepov. Zadrugo lahko tvorijo vse občine enega davčnega okraja. Na povabilo prefekta (Viceprefekta) predložijo občine sklepe občin-

skih svetovalcev najdalje do 15. marca. Prefekt potrди sporazumno z deželnim odborom dotične občinske sklepe oziroma jih vrne z vabilom, da jih predružačijo. Potrjene sklepe predloži prefekt Finančnemu ministru, ki s kraljevim dekretom objavi določene kraje kot sedeže zasebnih uradov za pobiranje direktnih davkov. Po določitvi sedežev povabi prefekt občinsko zastopstvo in združeno zastopstvo da sklenejo do 15. avgusta:

a) ažijo (ki ne sme presegati 6 L od tom javne dražbe pobiranje direk. davkov.

b) ali je potrebno ali ne, da se odda pobiranje občinskih doklad in blagajniška služba iztirjevalcu;

c) visokost kavcije, ki jo mora položiti iztirjevalec za službo pod b).

Goriimenovana zastopstva se morajo izjaviti tudi, ali se blagajniški posli oddajo iztirjevalcu ali drugi osebi.

Istočasno imenujejo najmanj tri odposlance (delegat) in enega nadomestovalca (suplenta), ki predsedujejo pri dražbah in predlagajo svoj čas nasvet trojine (terna). Te sklepe morajo poslati občine in združne občine do 25. avgusta prefektu (vice-prefektu), ki jih potrdi do 10. septembra in določi ažijo za prvo dražbo in visokost kavcije za iztirjevalca, če jih ni že gornje zastopstvo določilo.

Do 30. septembra javi prefekt Finančni Intendanci podlago za oklic javne dražbe, ki se ima priobčiti do 10. oktobra in se določi rok 10 dni za predložitev ponudb. Do 31. oktobra občinska in združna zastopstva predlagajo po nasvetu trojine (terna) iztirjevalca v imenovanje, če ni bilo mogoče oddati te službe potom prve dražbe.

Če se ni zgodilo ne eno ne drugo, določi Finančna intendantca do 15. novembra drugo dražbo potom oklica in postavi rok 10 dni za predložitev ponudb.

Če se gornja zastopstva ne brigajo za te določbe, imenuje prefekt uradne iztirjevalce.

Ravno tako se odda potom javne dražbe služba deželnega prejemnika (ricevitore provinciale).

Kavcija za službo iztirjevalca in deželnega prejemnika znaša 1/6 vseh prejšnje leto izterjanih davkov. Kavcija se položi v denarju, v vrednostnih državnih papirjih in potom zastave nepremičnin.

Udom parlamenta, občinskim svetovalcem in njih uradnikom, državnim, deželnim in občinskim uradnikom (tajnikom) se ne sme podeliti služba davčnega pobiralca ali deželnega prejemnika.

Odškodnina (aggio) za izterjevanje davkov znaša tri do šest lir za vsakih sto lir.

To plača davkoplačevalec.

Zraven tega plača davkoplačevalec štiri lire kazni za vsakih sto lir, če zamudi rok plačila.

Za izvršene korake pristojna iztirjevalcu pristojbina:

za zastanek

3 L	Lir.	0.50
3.01 do 5.— lir	..	1.—
5.01 do 10.—	..	1.75
10.01 do 15.—	..	2.75
15.05 do 20.—	..	4.—
20.01 do 30.—	..	6.—
30.01 do 50.—	..	8.—
50.01 do 100.—	..	11.—
100.01 do 200.—	..	15.—
200.01 do 500.—	..	25.—
500.01 do 1000.—	..	60.—
1000.01 do 2000.—	..	100.—
2000.01 in več	..	150.—

Izvršbe se bodo vršile po sedanjih predpisih, dokler se ne raztegnejo zakom o eksekuciji, ki so v veljavi v starih provincah.

Iztirjevalec (pobiralec, esattore) je lahko oseba, družba, zadruga ali banka in ima glede iztirjevanja davkov ravno iste pravice kot jo imajo davčni uradi (erar). Davčni pobiralci začnejo poslovati s 1. januarjem 1924. Pogodba za iztirjevanje di-

rektnih davkov ostane v veljavi najdalje do leta 1923, če se ne da prej odpoved radi kake nerednosti s strani pobiralca ali iz kakega drugega uzroka.

Franc Sirk.

Vprašanja in odgovori.

9. *Vprašanje:* Pri nas bi radi ustanovili konsumno zadrugo. Svetujte nam, kako naj postopamo posebno glede razmerja do oblastev (E. V. v P.)

Odgovor: Vedite, da je veliko lažje ustanoviti zadrugo, kot jo voditi. Zato je pred vsem skrbeti, da dobite moč, ki bodo delo vzeli na svoje rame z namenom, da koristijo splošnosti, ne sebi. Če je že delo pri drugih zadrugah združeno s težavami, velja to še veliko bolj o konsumnih. V vodstvo zadruga spadajo le močje, ki se ne strašijo premagovanja in žrtv v zmyslu krščanskih načel. Poleg teh lastnosti morajo imeti voditelji tudi potrebno znanje, da vedo, kaj je vodstvo zadruga, kakšne so dolžnosti, kakšna odgovornost.

Skličite najprvo zaupni sestanek resnih in zanesljivih moč. K temu sestanku povabite strokovnjaka v združnih stvarih, ki bo zbranim pojasnil pomen konsumne zadruga sploh in tudi podrobno delo pri vodstvu zadruga. Izmed moč, ki so pripravljeni sprejeti vodstvo zadruga, se voli prvo načelstvo, ki uredi vse potrebno da začne zadruga poslovati.

Najprej se sestavijo pravila. Vzorec dobite pri Zadrugni zvezi v Gorici. Pravila in vsakokratno načelstvo se morajo vpisati v zadrugni register (§§ 3. in 6. drž. zak. dne 9. aprila 1873). Načelstvo mora zato napraviti vlogo (vzorce in podrobna navodila dobite pri Zadrugni zvezi) kolokvano s kolkom 3 L.

Vsi člani načelstva gredo s to vlogo k preturi (okrajni sodniji), kjer dajo svoje podpise pred za to določenem uradniku legalizirati. To se zgodi na ta način, da podpišejo vsi člani načelstva vlogo pred tem uradnikom, ki potem potrdi istinitost podpisov. Pri isti priložnosti naj imajo s sabo tudi tri iztise pravil, in sicer izvornik in pa dva iztisa v prepisu. Pod prvim izvodom (izvornikom) pravil se podpišejo vpricho omenjenega uradnika vsi člani načelstva s pristavkom, kakšno nalogo izvršujejo v načelstvu. Vzemimo, da je Anton Skok načelnik, Jurij Dolinar pa podnačelnik. Prvi se bo podpisal: »Anton Skok, načelnik«, drugi pa: »Jurij Dolinar, podnačelnik«. Simon Legat je pa samo odbornik, podpisal se bo torej: »Simon Legat, odbornik«. Obenem z legalizacijo podpisov na izvorniku morajo dati »vidimirati« (overoviti) 2 prepisa pravil. To se izvrši istočasno pri istem uradniku pri preturi, ki s tem potrdi, da se prepisa dobesedno strinjata z izvornikom.

Tudi notar legalizira podpise in vidimira prepise pravil, seveda so v tem slučaju stroški večji.

Ko je vse to napravljeno, se vloga za vpis zadruga z dvema iztisoma pravil (izvornikom in enim overovljenim prepisom) vloži pri »Civilni in kazenski sodniji« (poprej okrožnem sodišču). Vlogo moramo kolkovati s 3 lirami, na prepis izvornika pravil prilepimo kolek za 50

stotink za vsako polo. Izvirnik pravil je koleka prost. Tretji izvod pravil, ki smo ga dali overoviti, ostane za vsak slučaj doma. Opozarjamo še, da želi goriška sodnija, naj se priloži vlogi še znamka 50 stotink. Vpis se mora namreč v uradnem listu »Osservatore Triestino« razglasiti in sodnija ni dolžna plačati poštnine v ta namen, zato priložimo znamko.

Sedaj je treba čakati, da Civilna in kazenska sodnija izda sklep o vpišu zadruge v združni register. Ko ta sklep prejmete, smete pričeti z delom pri Vašem konsumu.

Prihodnjič povemo še nekoliko glede razmerja do finančne in politične oblasti. Že danes Vas opozarjamo, da za ustanovitev zadruga ni treba nobenega dovoljenja politične oblasti, kot nekateri menijo.

10. vprašanje.

Kje je zaditi riparijo in kje montikolo?

Odgovor:

Zahteve in lastnosti teh dveh trt so kaj različne. Od teh dveh trt imamo več podvrst. Od prve je najvažnejša riparija portalis in od druge rupestris du Lot (čitaj: di lo), ali kratko montikola imenovana.

Lastnosti riparije so: Trta je zelo stanovitna proti trtni uši, se lahko okorení in lahko cepi in se rada prime,

na tej podlagi cepljene trte so zelo rodovitne in njih grozdje zgotlaj dozori, na apnenih tleh pa ta trta ne uspeva. V takih tleh trpi na bledici, kaže slabo raščo in konečno se posuši. Riparija zahteva tudi močna in dobro gnojna tla. Če gnojja nimamo, je bolje, da riparije ne sadimo. Konečno so na riparijo cepljene trte ob suši nagli smrti podvržene. Takim trtam, ki se naglo posušijo, pravimo, da jih je »kap zadela«. V zadnjih dveh letih se je na ta način pri nas mnogo trt posušilo.

Lastnosti montikole so: Trta je zelo stanovitna proti trtni uši, zelo močno raste in sili v les, na tej podlagi cepljene trte niso stalno enako rodovitne in njih grozdje dozori nekoliko kasneje kakor na ripariji. Tudi les montikole, kakor tudi les na njo cepljene trte zori kasno in nepopolno. Zato montikole ni priporočati za osojne lege.

Iz imenovanih lastnosti teh dveh trt je lahko sklepati, katera naj se za to ali ono zemljišče nasadi.

V novejšem času, so te dve trti in tudi druge medseboj križali in na ta način zadobili trte, ki imajo boljše lastnosti od imenovanih. Zlasti križanke med riparijo in berlandijeri so zaslo-
vele. U.

Kaj delajo mlekarske zadruga.

V zadnjem času se je pričela posebno po Kobariškem pri nekterih drugih propaganda proti Združni zvezi. Pravijo, da nimajo nobene koristi od Zadruga zveze. Pomisljijo naj tisti, ki zabavljajo, da se nahaja zveza sama po vojni v ne prav rožnatem položaju. Mlekarnam je pa zelo težko pomagati, dokler ne dobijo vojne odškod-

nine, razen če so člani dovolj podjetni in ne čakajo na vojno odškodnino, ampak z lastnimi sredstvi upostavijo oboje. Zadruga zveza ni zamudila nobene priložnosti, da bi se zavzela za vprašanje vojne odškodnine in se je radi svojih članic vedno in povsod deleževala po svojih zastopnikih dela za vojno odškodnino.

Dve mlekarski zadrugi sta nam javili svoj izstop iz zveze, češ da jim nalaga prevelika bremena. Poglejmo, kakšna so ta bremena. Tako nam piše prva:

Dne 25. febr. 1923 vršil se je redni občni zbor podpisane zadruga, prisotnih je bilo 19 članov s 59 glasovi, eno glasno sklenilo se je sledeče: Zveza je spremenila svoje pravila tako, da je naša zadruga preveč obdačena s § 14 zveznih pravil, in pri revizijskih stroških, tega radi je občni zbor enoglasno sklenil, od danes naprej odstopiti od zadružne zveze in odpovedati se zveznoj reviziji. Ker je podpisana zadruga majhna, šteje samo 26 članov, ima zadostno še dolga, nije zmožna plačevati v § 14 navedenih deležu in revizijskih stroškov. Prosimo vzeti gore imenovano naznanje in podpisano zadrugo pri zadrugi zvezi kakor članico črtati izvoli in nam v tem sporočiti izvoli. — Slede podpisi: Mlekarska zadruga v B.

Vzemite v roko zvezina pravila in pogledjte, kaj se je takega spremenilo. § 14 pravi: Pridružene zadruga in društva so dolžne: — b) vplačati najmanj 5 deležev po lir 20.— in od 250 članov dalje

za vsakih 50 članov do deset deležev po en delež.... Za društva, ustanovljena v smislu društvenega zakona, kakor tudi za novo ustanovljene zadruga z majhnim obratom ima načelstvo v dogovoru z nadzorstvom določiti tudi nižje število deležev, neoziraje se na število društva in zadrugam pripadajočih članov. Druge točke so ostale v bistvu nespremenjene.

Mlekarski zadrugi v B. je bilo preveč, da bi plačala 5 deležev po 20 lir. Ker imajo pa mlekarne po večini le majhen obrat, bi načelstvo moglo prositi, naj se od nje ne zahteva več kot en delež.

Pribijemo, da je Zveza ravno isti zadrugi lansko leto ves dolg v znesku 165 lir odpustila.

Ista zadruga izkazuje v letošnjem računskem zaključku čez 5000 lir dobička.

Iz tega sledi, da je odpovedno pismo brez vsake podlage. Občnemu zboru je pač nekdo stvar popolnoma enostransko razložil, zveze ni nihče zagovarjal in sklep je bil storjen. Ali je bil ta sklep pameten?

Kako je po deželi.

V Kanalskem okraju.

Brezdvomno je kanalski okraj od vojne najbolj trpel. Dolga leta begunstva in bolezn; ob vrnitvi pa je čakalo naše ljudi še hujše razočaranje. Vseposod sama pogorišča, opustošenja. Marsikaterega malodušneža bi ta pogled ustrašil. A ustrašil ni našega kmeta, ki je šel s podvojeno močjo na delo. In to kljub slabi hrani, pomanjkanju živine in orodja.

Nekaj splošnih opazk, kar se tiče narodnega gospodarstva. Polja ne rodijo več toliko, kot pred vojno. Vzrok: mnogo še neobdelane zemlje, pomanjkanje gnojil. Zemlja je vsa izmožgana, zahteva radi tega vedno močnejše gnojenje. Glavni pridelki so še vedno: krompir, fižol, zelje, rž in ječmen. Žito je precej odpovedalo. Umetnih gnojil naši kmetje ne uporabljajo, čeravno bi bilo potrebno poskusiti tudi z njimi.

Sadjereja je bila pred vojno poleg živinoreje glavni dohodek naših kmetov. Jabolka, hruške so se posebno negovale. Auče in kanalska okolica stajala najboljše vrste. Mnogo se je prodalo tudi posušenih češpelj. Tržili smo po večini v Gorico; posebno lepo sadje je po večini romalo v daljni svet. Sedaj po vojni je skoro vse drevje uničeno; kupčije ni nobene. Posestniki nimajo več pravega veselja, da bi se resno pečali s sadjarstvom. Pred vojno smo imeli v Kanalu tudi sadjarsko društvo.

Živinoreja: Z vojno napovedjo l. 1915 so bili posestniki prisiljeni prodati svoje živali pod ceno. A danes je komaj dobra tretjina živine v naših hlevih. Kopitarjev je več kot pred vojsko. Le redki posestniki so si nabavili potrebno živino. Vzrok temu: poškodovani travniki, visoka cena krmi. Posebno izbrane pasme ni videti.

Gospodarstvo: Vojska je precej gozda uničila. V vojne svrhe so uporabili stavben les, kakor tudi drva za kurjavo. Sekali so prav po vojaško, veliko škode so napravili tudi brez vsake potrebe. Nato so prišli še trgovci iz notranjosti države, posekali mnogo gozda in izvozili drva v velika mesta.

Kupčujemo največ s senom in drvami. Glavni trg je še vedno Gorica, prodajamo na drobno in na debelo. Na vsaki železniški postaji, posebno v Kanalu, Auču in Plaveh je precej živahno. Domači trgovci spravljajo s posebnimi stiskalnimi stroji seno v bale predno ga naložijo na železniške vozove. Tudi vozniki precej zaslužijo.

Poti imamo precej novih in širokih. Skoro vse tiste, ki jih je imela bivša avstrijska vlada v načrtu, so se izdelale. Vojaške ceste se pa sedaj ne oskrbujejo, ker prav za prav ne vemo, če

gave so. Najbrže bodo pripadale občini, te so pa v zadregi, ker ne zmorejo stroškov za vzdrževanje.

Obnovitveno delo: Do sedaj se je zazidalo do 40%. Ustanovljenih je precej zadrug vojnih oškodovancev; potom teh hoče vsak oškodovanec sam zidati ali pa vsaj imeti popolno nadzorstvo nad nakazanim denarjem in delom. Poleg domačih stavbenih zadrug je tudi precej drugih podjetij. Marsikateri gospodar je že padel v roke brezvestnim špekulantom. Cerkev so po veliki večini še nedozidane. Nekaj farovžev je poopravljenih. V Desklah, Levpi in Kalu se vrši služba božja v barakah, duhovniki nimajo primernih stanovanj. V Kanalu zidajo cerkev že peto leto. Zadnjič se je celo »Čuk na palci« z nami norčeval, ko je svetoval, naj rajši zvonik pognojimo, da bo bolj rastel.

In koncem vsega: Naše ljudstvo je vsled vojne silno trpelo. Jetika in več slučajev omračenja uma so posledice velikega pomanjkanja in duševnega trpljenja. Upamo, da se nam vsaj odrastli zdravi ohranijo, mlajši si pa bodo s primerno skrbjo in ljubeznijo gotovo tudi opomogli. Državna uprava bi morala upoštevati vse prepotrebne želje našega kmeta in obrtnika; povsem ima dolžnost pravično rešiti zadevi vojne oškodnine in plačevanja davkov.

Kristjan Bavdaž.

Na Livku.

Kot drugod tudi pri nas občutimo še vedno posledice vojne. Stavbe same na sebi niso bile Bog ve kako poškodovane in porušene izvzemši ših a občutno in močno poškodovana so: zemljišča, travniki, njive kakor tudi večinoma vsi gozdi posekani.

V kakšni meri so bili poškodovani travniki, nam kažejo pridelki na krmi po

vojnih letih. Dasi sta bili zadnje dve leti suhi, za krmo neugodni, vendar z ozirom na manjše število živine od predvojnega časa bi moralo biti krme dovolj. Da temu ni tako, je v prvi vrsti kot rečeno krivo dejstvo, da so travniki in senožeti hudo poškodovani in opustošeni.

V občini Livek delujejo sedaj štiri mlekarne. Vsled vojne so bile vse štiri stavbe v notranjosti močno poškodovane in v druge namene preurejene. Za njih ob-

novitev je bilo treba tisočakov. Vsa čast družstvenikom, ki so vse na lasten račun popravili. Razen tega so bili odnešeni ali zgubljeni vsi stroji in posoda za napravo masla in sira. Lahko si mislite koliko žrtev je bilo treba, da se je vse to zopet nadomestilo.

Iz sledeče tablice je razvidno, koliko litrov prinesejo dnevno mleka v posamezne mlekarne in koliko kilogramov masla ali sira pridelajo.

Mlekarna	dobi dnevno mleka	pridela dnevno	
		masla	sira
Livek	500 l.	18 kg	30 kg
Perati	300 „	10 „	20 „
Jevšček	360 „	13 „	23 „
Ravne	250 „	9 „	15 „
Skupaj	1410 l	50 kg	88 kg

V vse mlekarne v občini prinesejo dnevno torej okrog 1400 l mleka, iz katerega pridelajo dnevno 50 kg masla in 88 kg sira. Te številke seveda ne odgovarjajo za celo leto, ampak le za ta čas ko to pišem, ker čez poletje — vsled paše — ustavijo delovanje mlekarne: Perati, Jevšček in Ravne. Nepretrgoma skozi celo leto vstraja le mlekarne Livek v katero se donajajo tudi v poletnem času do 300 l in še več mleka na dan.

Ker je bilo težišče vse trgovine pred vojnim časom mesto — Trst, se je tudi od vseh tukajšnjih mlekarne pošiljalo maslo v Trst. Pošiljalo se je kot čajno maslo vsaki dan potom počete z razmeroma malimi stroški. Sedaj se odpošilja le z velikimi težavami in neprilikami le dvakrat na teden. To se posebno občuti tudi na ceni, o čemur smo se pričeli v zadnjem jesenskem času, ko so vse mlekarne kobarškega sodnega okraja komaj oddale svoje izdelke pod jako neugodnimi cenami v primeri s pomladanskim časom.

Z ozirom na pristnost in kakovost mlečnih izdelkov naših mlekarne in z ozirom na bližino mesta Trst, najboljše tržišče mlečnih izdelkov, posebno čajnega masla, sem uverjen, da nam ne morejo konkurirati od drugod z enakimi izdelki. Na podlagi navedenih golih dejstev sem mnenja, da bi se dalo organizirati tako: naj bi se vse maslo kobarškega sodnega okraja dnevno odpošiljalo naravnost v Trst, ter vsa društva naj bi pošiljala svoje izdelke naravnost odjemalcem, ne po drugi osebi — po prekupčevalcih. Pri dnevnem odpošiljanju bo maslo bolj sveže in boljše kakovosti, z neposrednim pošiljanjem odjemalcem. bi bila zajamčena pristnost in kakovost izdelkov, in preprečila bi se vsaka pretvorba izdelka, tudi če le s primešanjem drugega masla, na škodo ali ime zadrug.

Kolikor je meni znano deluje v kobarškem sodnem okraju najmanj 18 mlekarne in sicer: Občina Livek 4, Idersko 2, Svino, Sužid, Kobarid, Staroselo, Borjana,

Sedlo, Breginj, Logje, Dreženca 2, Kamno, Smast, Trnovo.

Živinoreja — mlekarne, to so viri naših glavnih dohodkov; to prašanje je življenskega pomena za naš okraj. Zato mislim, da je naloga tudi »Zadružne Zveze« v Gorici, da bi se za takšno organizacijo zavzela in zainteresirala, saj ima menda v svojem programu: da posreduje pri nakupovanju blaga in prodaji izdelkov oziroma pridelkov.

Livek, dne 28. febr. 1923.

Simon Hrast.

—:—

V Brdih se je vinska kupčija zdravila. Cene: 240—270. Nekteri kmetje so že ves pridelek prodali videmskim trgovcem. Vinogradi se večinoma obnavljajo. Priporočali bi pa ljudem, naj bodo s tem obnavljanjem previdni. Že sedaj, ko še ni toliko pridelka, vino zastaja. Kaj pa šele, če bo še več vinogradov? Oprimate se razumnega sadjarstva! Res da tudi sadje danes še nima dovolj odjemalcev. Mislimo pa, da se bo to postopoma boljšalo, čim boljše bodo prometne razmere. Upamo, da bodo imela trgovska pogajanja med raznimi državami vendar kak uspeh. Vsem Bricem priporočamo, naj se organizirajo v močnih, zdravih vinarskih in sadjarških zadrugah. Ko ne bo posamezni Bric stal odjemalcu nasproti, ampak organizirani Brici, šele takrat se bo Bricem in Bricu boljše godilo.

—:—

V Šmarju (Vipavsko). Tudi pri nas bi želeli, da bi se naši hrami kaj kmalu izpraznili. Vina imamo še precej, lire pa nič. Sicer se je kupčija nekaj oživela. Samo iz Šmarja samega je šlo v zadnjem času okrog 120 hl, iz drugih vasi naše občine še več. Cena je 160 lir. — Kar pomnimo, naši ljudje še niso tako pridno delali po vinogradih kot letos. Na debelo računano se je prav gotovo 20.000 novih trt nasadilo. — Gotovo imamo okrog 760 glav. Da bi bila živina dobre pasme, bi bilo kaj vredno. Bika imamo prvovrstnega švicarskega. Živino zavaruje pri nas »Fondiarina«. — S sadjarstvom pri nas ne gre, ni odjemalcev, zato so ga kmetje po večini opustili. Lansko leto smo ustanovili Gospodarsko zadrugo v prepričanju, da si bomo z njo kaj pomagali. A zadruga spi. Čakamo kralja Matjaža!

—:—

Na Reki (Cerkljansko) smo ustanovili Gospodarsko zadrugo. Na ustanovnem zborovanju, ki se je vršilo dne 18. februarja, so govorili šebreljski župan Anton Rejec, dr. Josip Bitežnik, oba odbornika zadružne zveze v Gorici in David Doktorič, zvezin tajnik. Iz dobrega razpoloženja, ki je vladalo po zborovanju med navzoči, smemo sklepati, da so bili zelo zadovoljni. Zanimanje za zadrugo je zelo veliko. To izhaja že iz velike udeležbe. Bilo je čez 200 ljudi iz vseh okoliških občin in vasi. Sestava načelstva je bila poverjena 40 zaupnikom. Upamo, da bo zadruga kmalu začela delovati.

Letna izguba štirih milijonov!

V drugi številki letošnjega »Gospodarskega lista« čitamo pod naslovom »Vrednost domačih gnojil«, da je q ali hl gnojnice vreden 8 L v primeri z re-

dilnimi snovmi, ki jih kupujemo v umetnih gnojilih za gnojenje rastlin.

To me je napotilo, da sem napravil sledeči račun glede vrednosti gnoj-

nice, ki jo lahko dobimo vsako leto od okrog 40.000 krav (po statističnih podatkih iz l. 1910) v slovenskih delih furlanske, istrske in tržaške pokrajine. Od krave namreč, ki je večinoma v hlevu, dobimo 7 l gnojnice na dan. 40.000 krav nam torej da dnevno 280.000 l ali 2800 hl na leto pa 1.022.000 hl gnojnice, ki je vredna 8.176.000 L. Recimo, da se polovica od navedene množine gnojnice deloma ohrani v gnoju deloma pa nalovi v pravilno zgrajenih gnojničnih jamah, druga polovica pa da se poizgubi brez vsake gospodarske koristi, imamo tukaj letno izgubo na gnojnici, ki nam predstavlja vrednost čez 4.000.000 L. Pomisliti pa moramo, da v to vsoto ni uštetja vrednost gnojnice, ki jo dobivamo od ostale goveje živine, od konj, prašičev in drobnice. Pa neglede na to nam že sama letna vrednost in izguba kravje gnojnice jasno priča, kako nujno je potrebno, da pravilno začnemo ravnanje tudi z gnojnico.

Pri vsakem še tako majhnem hlevu bi moral biti gnojnik s primerno gnojnično jamo, v katero naj bi se stekala vsa gnojnica. Tudi če je v hlevu samo ena krava, se nam vedno izplača napraviti gnojnično jamo. Saj dobimo od ene same krave na leto okrog 25 hl gnojnice, ki je danes vredna 200 L.

Stroški za gnojnično jamo se nam v kratkem času izplačajo. Nobena gospodarska stavba se nam tako dobro ne obrestuje kakor gnojnična jama. Zato lahko z vso pravico rečemo, da je gnojnična jama — zlata jama.

Vsak napreden kmetovalec naj za tegadelj trdno sklone čimprej napraviti pravi gnojnik z gnojnično jamo in preurediti hlevske prostore tako, da se ne bo izgubljala več niti kapljica dragocene gnojnice.

Kako je napraviti gnojnik z gnojnično jamo, čitajte v letošnjem koledarju »Goriške Matice«.

Ing. A. P.

Knjigovodski tečaj.

V zadnji številki »Gospodarskega lista« stran 40 je požrl tiskarski škrat okrog 4 vrste knjigovodskega tečaja. Sedmi odstavek, ki pričinja z besedo »Učenec!« je postal vsled tega nerazumljiv, zato ga ponovim še enkrat.

»Učenec! Gotovo si opazil, da nekatere poslovne dogodke prenašava iz blagajniškega dnevnika v ostale poslovne knjige, drugih pa ne. Vprašal me boš, zakaj to? Odgovor je kratek. Vse zneske, ki tvorijo za zavod dolg ali terjatev, prenašamo v določene poslovne knjige. Med take zneske spadajo vlozene in dvignjene hranilne vloge, dana in vrnjena posojila, vplačani in izplačani deleži, naložbe in dvigi pri

Zvezi, vplačane obresti posojil in izplačane obresti hranilnih vlog in še morebitna druga nepredvidjena vplačila in izplačila, iz katerih bi nastal dolg ali terjatev za zavod.« —

Učenec! za nalogo do izida prihodnje številke »Gospodarskega lista« (okrog 15. aprila) prenesi v blagajniški dnevnik in razdelnik za prejemke in za izdatke, po vzorcu, ki se nahaja na strani 38. »Gospodarskega lista«, vse poslovne dogodke za mesece februar, marec in april. Prihodnja številka prinese rešitev te naloge, da boš lahko primerjal, koliko bo uspelo tvoje delo.

Alojzij Bajec.

Gospodarski drobiž.

Polje in travnik.

Razori na njivah. »Kmetovalec« priporoča, naj se razori odpravijo, kjer niso zaradi odvajanja moče potrebni, ker se da brez njih zemlja bolj temeljito obdelati in je vsa rast bolj enakomerna in bolj uspešna. Zemlja njiv brez razorov je po vsem prostoru enako dobro obdelana in čez in čez enakomerno pognojena.

Turšica zahteva dobro pognojeno zemljo. Priporočajo zraven hlevskega gnoja na hektar 4 met. stote superfosfata in 1 met. stot apnenega dušika. Če nimate hlevskega gnoja, dodajte še met. stot kalijeve soli. Orajte globoko.

Ne orajte šele takrat, ko morate sejati. Zemlja se mora navzeti zraku. To se bo zgodilo le, če jo nekoliko časa pred setvijo preorjete in pustite v grudah. Čim bolj se zemlja potem zdobi, tem bolje se bodo mlade rastlinice razvijale. Če je le mogoče orajte globoko.

Sedaj bo čas, da mislite na krompir. To je za važna rastlina, ki preživlja skoro vse naše družine. Dobro izbirajte seme, dobro obdelajte zemljo in čitajte, kaj pravi Gospodarski list, kako morate krompirju gnojiti. Vrtojbska Gospodarska zadruga ga je lani čez 100 vag. prodala, ko letina ni bila posebno dobra. Koliko krompirja je šlo z naših gor, ne vemo. Jasno nam je, da je krompir eden naših najvažnejših pridelkov, ki nam plača trud, ki smo ga imeli z njim.

Pomagajte žitu, če opazite, da ni dovolj razvito na ta način, da potrosite na vsakih 100 m² njive ½ kg razdrobljenega čilskega solitra. Prečitajte večkrat, kar je »Gospodarski« list v prejšnjih številkah o umetnih gnojilih in o gnojenju pisal.

V hlevu.

Kužno vnetje spolovil je med živino zelo razširjeno. Živinorejci, bodite oprezni in zdravite živino, da se obvarujete škode. V našem listu smo že večkrat o tem pisali.

Vnetje popkovine. Mnogo teličkov pogine v prvih dnevih ali tednih svoje starosti vsled vnetja popkovine. Od kod izvira to? Takoj ko stopi telé iz porodnih cest, se odtrga popkovina navadno sama; ako se to ne zgodi, jo je treba eno dlan pod popkom prerezati, oziroma pretrgati. Prereže naj se vedno samo s čistim nožem ali pa s čistimi škarjami. Ko smo to naredili, povežemo popkovino s čistim trakom, potem moramo isto razkužiti s tem, da namažemo prerezani ali pretrgani konec s 5% karbolovim oljem. S tem odvrnemo vnetja in otekline popka, katere je težko zdraviti in vsled katerih pogine toliko telet.

Podkovanje konj. Malokdaj čitate o tem. Konjsko kopito potrebuje, ako hočemo obdržati konja delazmožnega — dobro podkev. Hude pogreške delajo večasih neuki in nemarni podkovači. Vestna roka dobrega podkovskega mojstra zamore obdržati konjsko kopito dolgo časa v dobrem stanju. Koliko kopitnih bolezni v notranjih delih kopita zamore rešiti dober podkovač! — Ako konj šepa in je tako za delo nezmožen, je prva skrb konjevega gospodarja, da ga prekuje. Ni to vedno na mestu, in samo takrat pravilno, ko je vzrok šepanja iskati res v notranjih delih kopita. Marsikako vnetje spodnjih delov konjske noge, kot vnetje v biclju, vnetje v kopitnem členu, obolelost kit je nastalo vsled nepravilne podkove! Posebno vnetje kit v spodnjem delu noge zamore provzro-

čiti, da ni mogoče rabiti konja za delo cele tedne, da celo mesece. Hrani in drži ob takih prilikah konja v hlevu, ko je zunaj dela v preobilici! Kako se rešimo takih nadlog? Podkuj konja vedno le pri priznanih podkovskih mojstrih in ne izročaj svojih dragocenih živali vsakemu, ki zna goniti le svoj meh.

Pri biši in na vrtu.

Koklje prisiliš k nesenju, ako jih deneš v obešeno kletko in kokljo krmiš z vodo in mehko krmo, ne pa s zrnjem.

Prva jajca, ki jih iznese mlada rasa so redko kdaj oplojena, zato naj se ne vpo rabljajo za podlaganje.

Bele mačke s plavimi očmi so navadno od rojstva slepe, zato jih takoj zatrejo.

Bolhači naredo v vrtnarstvu zelo mnogo škode, ker izjedo komaj izkaljene rastlinice ali pa celo kal v semenu. Proti temu zlu se moramo boriti na ta način, da namakamo seme pred setvijo skozi nekaj ur v petroleju, potem osušimo in posejemo, ali pa da izkaljene in napadene rastlinice izdatno polivamo z vodo.

Kokoši in nesenje jajc.

V kmetijskem listu »Rivista d'Agricoltura« je priobčena sledeča razpredelnica:

	100 kokoši, ki so se izvalile v marcu,	100 kokoši, ki so se izvalile v aprilu,	100 kokoši, ki so se izvalile v maju,
je zneslo v septembru	300 jajc	— jajc	— jajc
„ oktobru	1110 „	270 „	— „
„ novembru	1290 „	750 „	60 „
„ decembru	1230 „	870 „	240 „
„ januarju	1590 „	1260 „	870 „
„ februarju	1470 „	1320 „	1110 „
„ marcu	1590 „	1530 „	1650 „
„ aprilu	1680 „	1650 „	1590 „
„ maju	1740 „	1740 „	1870 „
„ juniju	1530 „	1530 „	1410 „
„ juliju	1380 „	1410 „	1320 „
„ avgustu	1530 „	1440 „	1100 „
Skupaj	16440 jajc	13770 jajc	11220 jajc

Če primerjamo navedene podatke med seboj, pridemo pred vsem do sledečih zaključkov:

1. da znesejo one kokoši, ki so se izvalile v marcu, sorazmerno precej več jajc v prvem letu nego v aprilu in maju izvaljene;

2. da one kokoši, ki so se izvalile v marcu, začnejo nesti že v septembru in nesejo precej dobro v oktobru, novembru in decembru, torej v mesecih, ko jajca naj-

bolj primanjkujejo in so zategadelj takrat najbolj draga.

Vsled tega se priporoča vsaki gospodinj, da dela kolikor mogoče na to, da bo imela že v marcu piščeta. Za podkladanje naj odbere le jajca od takšnih kokoši, ki najbolj nesejo. Razume se, da morajo biti jajca oplojena in ne prestara.

Ing. A. P.

Marke 110—120 in 150—160, Lacij 160 do 200 in 230—300, Sicilija 190—200.

Modra galica je zelo poskočila v ceni. Cene različne po tovarnah 235—245 lir met. stot. cena v tovarni.

Krompir. Zadnja dva četrtka so pripeljali toliko krompirja v Gorico, da je cena na mah padla. 1. marca so stali vozovi od Korna do trga v dveh vrstah. Zjutraj so zahtevali za krompir do 110 za met. stot.

opoldne so ga že dajali po 75 in kasneje tudi po 65. 8. marca ni bilo toliko krompirja a cena se ni mnogo izboljšala, mnogo blaga so peljali zopet domov, ker ga ni bilo mogoče oddati. Pa še ne uvidevate, da se je treba organizirati! Cene drugod: Bolonja 80, Milan 80—85, Napoli 75, Rim 90, Trst 80—90.

Maslo. Emilija kg 18 L, Lombardija 16, Piemont 18, Rim 22.

—:—

Zadružništvo.

Stanje zadružništva v Sloveniji. Zadružništvo se je začelo širiti med Slovenci po letu 1880. Od tistih dni do naših časov je zadružna misel prodirala z veliko močjo in s sijajnimi uspehi med slovensko ljudstvo. Slovenci spadajo danes glede zadružništva med prve narode. V Sloveniji obstajajo danes tri zadružne centrale: Zadružna zveza v Ljubljani, Zadružna zveza v Celju in Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani. Najstarejša zveza je Celjska, toda najmočnejša in najbolj razvita je Zadružna zveza v Ljubljani. Pred nami leži statistika za leto 1921; podatki za preteklo leto 1922 niso še ugotovljeni. Vendar je tudi statistika iz leta 1921 zelo zanimiva in poučna. Da bo ljudstvo vedelo, kako je z zadružništvom v Sloveniji, priobčujemo sledeče podatke:

I. Zadružna zveza v Ljubljani, ustanovljena leta 1899 po drju. Kreku, je imela 1921 vključenih 481 zadrug. Vpisanih deležev je bilo 37.280. Vpisanih vlog: 270 milijonov 157 tisoč 707. Kredit članov: 114 milijonov 608 tisoč 843. Letni promet: ena milijarda 744 milijonov 583 tisoč 492.

II. Zadružna zveza v Celju, ustanovljena leta 1883, je imela leta 1921, včlanjenih 158 zadrug. Vpisanih deležev je

bilo 18.959. Vpisanih vlog: 30 milijonov 698 tisoč 154. Kredit članov: 16 milijonov 23 tisoč 575. Letni promet: 364 milijonov 47 tisoč 860.

III. Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani, ustanovljena leta 1907, sedaj v rokah Samostojne kmetijske stranke, je imela leta 1921 včlanjenih 75 zadrug. Vpisanih deležev je bilo: 3282. Vpisanih vlog: 20 milijonov 299 tisoč 170. Kredit članov: 2 milijona 922 tisoč 145. Letni promet: 133 milijonov 135 tisoč 177.

Zadruga ne spadajo v okvir društvene zakonodaje. Ni dolgo tega, kar je »Goriška Straža« objavila, da veljajo sedaj pri nas za društva italijanski zakoni. Opozarjamo, da to nima nič opraviti z zadrugami. Zadružne zadeve se uravnavajo še vedno po zadružnem zakonu iz leta 1873!

Ustanavljanje novih zadrug. V Gorici je Zadružna zveza, ki ima namen, da pospešuje ustanavljanje zadrug. To je ustanova, ki je vso goriško deželo prepredla z mrežo zdravih in solidnih zadrug, ki so po večini tudi vojne težkoče že prebolele. Zveza ima tudi uradnike-spezialiste za zadružništvo. Čudimo se nekaterim ljudem, ki ustanavljajo zadruga, ne da bi našli poti do Zadružne zveze. Šele ko vidijo, da ne morejo naprej, pridejo do nje, da reši, kar se rešiti da. Imamo slučaje, da so hodili okrog sodnijskih uradnikov, odvetnikov itd., da so jim sestavljali pravila. Vso čast takim gospodom, za znanje v njihovi stroki! Zadružništvo zahteva pa posebno strokovno znanje. Kdor želi toraj ustanoviti novo zadruga, naj se obrne

do Zadrufne zveze, ki daje vsa navodila popolnoma brezplačno.

Zadrufni ocvirki. Iz pravil neke zadrufe: »§ 25. Ako zadrufnik umrje, preneha za njega zadrufništvo«. Toraj na drugem svetu ta zadrufnik se ne sme več vpisati v nobeno zadrugo!

Razne odredbe.

Davčni zakoni starih pokrajin Italije so se raztegnili tudi na naše kraje z odlokoma dne 11. jan. 1923, št. 148 in dne 11. jan. 1923, št. 116 (*Gazzetta Ufficiale* dne 28. februarja 1923, št. 49).

Opozarjamo čitatelje na članek »Pobiranje davkov v novih pokrajinah«, ki ga objavljamo v današnji številki.

S prvim teh dveh odlokov se uvajajo v nove pokrajine sledeči italijanski davki: a) davek na dohodke premoženja (ricchezza mobile), b) hišni davek, c) zemljiški davek, d) davek na dohodke voditeljev in prokuristov trgovskih družb in upraviteljev delniških družb, e) izredni osebni vojni prispevek, f) dodatni dohodninski davek, g) izredni davek na dividende, obresti in premije vrednostnih papirjev, izdanih od družb, pokrajin, občin in drugih juridičnih oseb in h) davek vojnega vinarja. Čl. 2. tega odloka določa, da veljajo dosednji davki le do 31. decembra 1925, toda glede zastalih davkov bodo veljali dosednji predpisi tudi po novem letu, to se pravi, da se bodo davki prejšnjih let do 1. 1924. iztirjevali na podlagi starega (sedanjega) davčnega reda. Ta določba pomeni potemtakem, da vlada nikakor ne misli na kak odpis zastalih davkov.

Z drugim omenjenih dveh odlokov se pooblašajo pokrajine in občine, da bodo od 1. januarja 1924. dalje lahko pobirale sledeče davke: 1. davek za obrate in prodaje, 2. družinski davek (tassa di famiglia) ali davek na ognjišče, 3. davek na živino, 4. davek na vrednost najema, 5. davek na uživane prostore (ki se nalaga na meso to davka na vrednost najema), 6. davek na živino za vožnjo, jahanje in nošnjo, 7. davek na pse, 8. davek na vozove in posle, 9. davek na glasovirje in biljarde, 10. davek na fotografije in napise, 11. davek za rabo javnih prostorov, 12. davek na dovoljenja za hotele, gostilne, kavarne in prodaje alkoholnih pijač, 13. davek za prebivanje in 14. davek na stavbišča.

Pridelek tobaka krije potrebo cigar in cigaret državnih tobakarn, zato finančno ministrstvo od 1. 1924. dalje ne bo izdalo več novih dovoljenj.

Odprava ugodnosti pri kolkovanju menic. Z zakonskim odlokom od 11. februarja t. l. se odpravljajo ugodnosti, ki so jih določali zakon o kolkovini od 6. januarja 1918, št. 135, in drugi zakoni in odloki. Od 1. marca t. l. dalje morajo torej poljedelski kreditni zavodi, poljedelske in kmetske posojilnice, zadrufe in ljudske banke, njihovi konsorciji, pristaniške zadrufe, stavbni kreditni zavodi, poljedelske univerze, sploh vsi zavodi, društva in juridične osebe, ki so doslej uživali kake ugodnosti pri kolkovanju menic, kolkovati menice po normalni tarifi, kakor jo predpisuje zakonski odlok od 16. oktobra 1921, št. 1522. Menice, ki bi ne bile že izvirno pravilno kolkovane, nimajo menične veljave, kakor jo določa civilni in trgovski zakonik.

Poštna nakaznice. Poštno in brzojavno ministrstvo bo sprejemalo do 1. maja 1923. prošnje za obnovo poštne nakaznice (vaglia postale), ki jih je italijanska uprava izdala od 1. julija 1914. do 31. decembra 1920. in ki niso bile v zakonitem roku izplačane. Po 1. maju se tozadevne prošnje ne sprejmejo več.

Kako je treba kolkovati legalizacije podpisov na prijavah pridobninskih in gospodarskih zadrug za registracijo? Uradniki legalizatorji na preturah ne postopajo enakomerno: so mnogi, ki ravnavo kolkovno pristojbino po številu oseb, katerih podpise legalizirajo na prijavi, kar pa ni pravilno. Vsi podpisi na taki prijavi tvorijo juridično en sam kolektiven podpis; uporabiti je torej, ne glede na njih število, za legalizacijo kolektivno po far. pošt. 66a za pristojb. zakona z dne 13. decembra 1862, drž. zak. št. 89. V tem smislu se glasi tudi odlok fin. ministra z dne 8. novembra 1900, št. 55100. Zadrufe, ki so dale vsled zgrešenega naročila pisarniškega uradnika višji kolek, smejo zahtevati povrnitev preplačanega zneska v smislu §§ 77. navedenega pristojbinskega zakona.

Zadruga sicer ni juridična oseba v tem pogledu (§§ 373 civ. pr. reda), vendar pa je zadruga brez dvomno ena sama »stranka«, dasi jo predstavlja in zastopa več članov načelstva. (Pravni vestnik.)

Razveljavljenje prepovedi sprejema plačil terjatev italijanskih državljanov proti ogrskim državljanom. Določila člena 1 kraljevega odloka od 10. januarja 1920, št. 87, nimajo več veljave za terjatve italijanskih državljanov, izterljive med vojno in pred isto proti ogrskim državljanom. (Kraljevi odlok-zakona od 21. decembra 1922., št. 1797, objavljen v uradnem listu »Gazzetta ufficiale« od 22. januarja 1923, št. 17). Pravni vestnik.

Razno.

Obisk kmetijskih nadaljevalnih šol postane obvezen. Kakor poročajo časopisi, se v ministrstvu za zemljedeljstvo izdeluje načrt za splošne kmetijske nadaljevalne šole, ki jih bodo morali obiskovati kmečki mladeniči po dovršeni ljudski šoli do 17. leta svoje starosti. Podučevali bodo ljudskošolski učitelji, ki se bodo v posebnih učiteljskih tečajih v ta namen izobrazili. Pri nas na Goriškem imamo že 40 takih šol, katerih obisk je pa neobvezen.

Vlaganje ribjega zaroda v naše reke in potoke. Kakor poroča glasilo dež. Kmetijskega urada »Bollettino Agrario«, so vložili dne 2. februarja približno en milijon mladih jeguljic v naše vodovje in sicer 600.000 v červinjanske vode, 140.000 v Sočo, 200.000 v Vipavo in 60 tisoč v kobariško Idrijco. Dospelo je tudi 50.000 postrvskih iker, ki so bile vložene v umetne valilnike v Kanalu in Kobaridu.

Tečaj za cepljenje in kaljenje trt. Kakor smo doznali, se bode vršil v prostorih tukajšne kmetijske šole praktični tečaj za cepljenje in kaljenje trt. K temu tečaju, ki se bode vršil 14. in 15. t. m. pošljejo kmetijske nadaljevalne šole,

ki imajo tudi II. tečaj, vsaka po 3—5 učencev.

Papirnati in kovinasti denar. Finančno ministrstvo je odredilo, da se zmanjša množina krožečih bonov po 5 in 10 lir pri prvih na 40, pri drugih na 60 milijonov vrednosti. V ta namen bo oblast postopoma odtegovala prometu pokvarjene papirje. Kovanega denarja bo 25 mil. po L. 0.50, 25 mil. po L. 1.00, 50 mil. po L. 2.00, 8 mil. po 10 st. in 2 mil. po 5 stotink.

Izvoz vina iz Alzacije-Lorene v Nemčijo. — Pred vojno nemški deželi Alzacija in Lorena, ki zdaj pripadata Franciji, bosta lahko letos izvozili carine prosto 215.000 hl vina v Nemčijo. To pravico sta ti dve deželi zadobili po verzejski mirovni pogodbi. Isto pravico bi morda lahko dosegla tudi Italija za Julijsko in Tridentinsko Benečijo, glede carine prostega izvoza vin v države bivše monarhije. Koliko koristi bi lahko imeli naši vinogradniki od tega! »Po toči zvoniti«, pa ne pomaga nič.

Grintavost hrušk in jabolk.

Grintavost hrušk in jabolk je pozna bolezen. Listje in sadje dobi črne, na sadju tudi razpokane, hrastam podobne črne madeže. Lupina obolelega sadja je zelo grenka in tudi sadno meso ni okusno. Časih napade ta bolezen, zlasti nekatere hruške, tako močno, da postane sadje neužitno. Kako pomoči temu zlu? Najboljši je precepiti taka drevesa, ki leto za letom trpijo na tej bolezni, ker znano je, da so ene vrste sadja manj in druge bolj podvržene tej bolezni. Proti tej bolezni pomaga tudi škropljenje z modro galico in sicer enako, kakor je v rabi za škropljenje trt. Škropi se v zgodnji spomladi tik pred poganjajem popov prvič, drugič pred cvetenjem in tretjič po cvetenju. Če dež spere galico, je potrebno škropiti ponovno.

TISKOVINE V ZALOŽBI GORIŠKE	Prejemne knjige mleka . . . » » 30.—
ZADRUŽNE ZVEZE:	Knjige za tekoči račun . . . » » 15.—
Blagajniški dnevnik 100 listov po L 35.—	Knjige pristopnic, 400 listov . » » 30.—
Blagajniški dnevnik 200 listov » » 50.—	Knjige pristopnic, 200 listov . » » 20.—
Blagajniški dnevnik z razdel-	Knjige pristopnic, 100 listov . » » 15.—
nikom za izdatke 200 listkov » » 70.—	Hranilne knjižice, izvod . . » » 2.—
Blagajniški dnevnik z razdel-	Posojilne knjižice, izvod . . » » 2.—
nikom za prejemke 200 list-	Denarne knjige á 200 listov . » » 22.—
kov . . . . . » » 70.—	Zadolžnice a) na poroštvo . . » » 0.50
razdelniki zadrug . . . . . » » 50.—	Zadolžnice b) na vknjižbo . . » » 0.50
Posojilne knjige á 400 strani . » » 90.—	Izpiski hranilnih vlog . . . » » 0.40
Posojilne knjige á 300 strani . » » 80.—	Izpiski deležev . . . . . » » 0.50
Posojilne knjige á 200 strani . » » 70.—	Izpiski posojil . . . . . » » 0.40
Hranilne knjige á 200 strani . » » 70.—	Računski zaključki za den. z. » » 0.30
Imeniki zadružnikov . . . . » » 20.—	Računski zaključki za blag. z. » » 0.30
Deležne knjige . . . . . » » 30.—	Potrdila za dvignjene hr. vloge » » 0.08
Salda konti . . . . . » » 30.—	Opomini za obresti in glavnice » » 0.10
Nakupno s prodajne knjige . . » » 40.—	Obrestne tablice . . . . . » » 1.—
Blagovni skontro . . . . . » » 30.—	Izkazi za neposredne pristoj-
	bine . . . . . » » 0.30

Katoliško Tiskovno Društvo

vpisana zadruga z omejenim jamstvom
v Gorici

priporoča vsem zadrugam
in zadrugarjem svojo - - -

KNJIGARNO V GORICI

Via Carducci 2 (v Montovi hiši)

**PRODAJA na drobno in na
debelo pisarniške in šolske
potrebščine, tiskovine za ob.
- - činske in druge urade - -**

Varstvena znamka.

Čevljarska zadruga
v MIRNU pri Gorici

izdeluje vsakovrstno obuvalo
poznano pod imenom

ADRIA čevlji

Edino domače združeno podjetje
te stroke, ki si je pridobilo vse-
stransko priznanje. Izdeluje
čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti
prekašajo vse druge te-vrstne
izdelke.

LASTNE PRODAJALNE: v Gorici, Corso
Verdi 32, v Trstu, ulica Rettori 1,
v Celju, Narodni dom. - Razpošilja
tudi naravnost iz tovarne v Mirnu
na debelo in na drobno.

Zveza goriških delavnih in proizvodjalnih zadrug

Reg. zad. z om. zav.

GORICA, Via Mazzini (Municipio) 4 l. nad.

VČLANJENIH ZADRUG 45.

**Prezema vsa obnovitvena kakor tudi druga
v stavbno in proizvodjalno stroko spadajoča
dela, ki jih izvršuje sama ali potom pridruženih
stavbenih zadrug. - - Vojnooškodovanci iz-
ročite obnovitvena dela le našim stavbenim
zadruham.**